

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تقریر درس خارج فقه نظام خانواده آیت الله اراکی دامت برکاته

مقرر	حجت الاسلام محمدعلی زحمت کش	جلسه	۱۲	تاریخ	۱۴۰۰/۱۰/۰۹
عنوان ۱	فصل اول: کلیات احکام ازدواج				
عنوان ۲	مطلب پنجم: شروط وجوب نکاح یا انکاح				
عنوان ۳	شروط کفویت				
عنوان ۴	اموری که موجب سلب کفویت می شود				
عنوان ۵	کفر				
عنوان ۶	ازدواج زن مسلمه با مرد کتابی				

بحث درباره ازدواج زن مسلمان با کتابی بود. گفتیم روایات در این مورد، سه دسته هستند که روایات دسته اول روایاتی بود که می توان از آنها جواز ازدواج کتابی با مسلمه را استفاده نمود؛ دسته دوم از روایات، روایاتی بود که ظهور در منع ازدواج زن مسلمان با مرد کتابی دارد. به چند نمونه از روایات این دسته اشاره کردیم؛ از جمله روایات این دسته، روایت قرب الاسناد است:

عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ فِي قُرْبِ الْإِسْنَادِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَسَنِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ أَخِيهِ مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ عنه قَالَ: «سَأَلْتُهُ عَنْ امْرَأَةٍ أَسْلَمَتْ ثُمَّ أَسْلَمَ زَوْجُهَا هَلْ تَحِلُّ لَهُ؟ قَالَ هُوَ أَحَقُّ بِهَا مَا لَمْ تَتَزَوَّجْ وَلَكِنَّهَا تُخَيَّرُ فَلَهَا مَا اخْتَارَتْ»؛^۱

به قرائن روایت دیگر که برخی از آنها را ذکر کردیم، اینکه می فرماید «تُخَيَّرُ»؛ یعنی اگر بعد از عده شوهر مسلمان شد، او مانند دیگران مردان است و می تواند به خواستگاری برود و زن اختیار دارد که او را به عنوان شوهر انتخاب کند یا نکند.

روایت دیگر روایت عبدالرحمن بن حجاج است:

عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَجَّاجِ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ عنه: «فِي نَضْرَانِي تَزَوَّجَ نَضْرَانِيَّةً فَأَسْلَمَتْ قَبْلَ أَنْ يَدْخُلَ بِهَا قَالَ قَدْ انْقَطَعَتْ عِصْمَتُهَا مِنْهُ وَلَا مَهْرَ لَهَا وَلَا عِدَّةَ عَلَيْهَا مِنْهُ»؛^۲

و همچنین:

۱. وسائل الشیعة؛ کتاب النکاح، ابواب ما یحرم بالکفر، باب ۹، ح ۱۰.

۲. همان؛ ح ۷.

وَعَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ التَّوْفَلِيِّ عَنِ السَّكُونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام «فِي مَجُوسِيَّةٍ أَسْلَمَتْ قَبْلَ أَنْ يَدْخُلَ بِهَا زَوْجُهَا فَقَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام لِرَجُلٍ أَسْلَمَ فَأَبَى زَوْجَهَا أَنْ يُسَلِّمَ فَقَضَى لَهَا عَلَيْهِ نِصْفَ الصَّنَاقِ وَقَالَ لَمْ يَزِدْهَا إِلَّا سَلَامًا إِلَّا عِزًّا»^۱؛

از این روایات، عدم جواز تزویج زن کتابی با مرد مسلمان را استفاده می‌کنیم در این مورد به این دلیل که دخول صورت نگرفته بود، با مسلمان شدن زن، رابطه ازدواج آنها قطع شده و عده ندارد؛ مثل حکم طلاق که اگر قبل از دخول باشد، بدون عده از یکدیگر جدا می‌شوند.

دسته سوم از احادیث است با این بیان آمده که اگر زن کتابیه که با شوهر کتابی زندگی می‌کند، مسلمان شود، زن باید عده بگیرد و شوهرش که کتابی است؛ در روز حق آمدن نزد او را دارد اما در شب حق ندارد نزد او بیاید؛ اما اگر مرد مسلمان شده بود و زن کتابی می‌بود، شب و روز می‌توانستند با هم باشند. اینکه روایت می‌فرماید «لا یأتیها باللیل» این عبارت کنایه است؛ یعنی معاشرت برای آنها جایز است؛ اما نه معاشرت جنسی؛ یعنی در روز می‌تواند با آن زندگی کند اما شب خیر؛ لذا شوهری کتابی که زن او مسلمان می‌شود، باید زن عده نگه دارد و مرد در ایام عده می‌تواند نزد همسرش برود می‌توانند با یکدیگر غذا بخورند و صحبت کنند و... اما حق هم خوابی با او ندارد؛ یعنی حق استفاده جنسی از او ندارد. اگر تا قبل از پایان عده، مرد مسلمان شد، ازدواج آنها ادامه خواهد داشت و حق هم خوابی و تمام حقوق زوجیت برای آنها ثابت خواهد بود؛ اما اگر این مرد در زمان عده زن مسلمان نشد، رابطه ازدواج آنها قطع می‌شود.

وَعَنْ عَدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَيْسَى عَنْ يُونُسَ قَالَ: «الَّذِي تَكُونُ عِنْدَهُ الْمَرْأَةُ الذَّمِيَّةُ فَتُسَلِّمُ امْرَأَتَهُ قَالَ هِيَ امْرَأَتُهُ يَكُونُ عِنْدَهَا بِالنَّهَارِ وَلَا يَكُونُ عِنْدَهَا بِاللَّيْلِ قَالَ فَإِنْ أَسْلَمَ الرَّجُلُ وَلَمْ تُسَلِّمِ الْمَرْأَةُ يَكُونُ الرَّجُلُ عِنْدَهَا بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ»^۲؛

نکته اینکه شوهر حق دارد در ایام عده نزد زن خویش برود این است که این مرد به تدریج تشویق شود که مسلمان شود؛ اگر مسلمان شد، ازدواج آنها جایز است.

سوال یکی از شاگردان: نظر در چنین موردی جایز است؟

پاسخ استاد: بله؛ اما ظاهر این است که آن نظری که بر نامحرم جایز است در اینجا نیز جایز است؛ نه هر نظری؛ زیرا نگاه به مو و اندام زن، نوعی از استمتاع حساب می‌شود؛ لذا گفته شده «المرأة كلها عورة»؛ لذا در مطلقه رجعیه اگر شوهر چادر را از روی زن بردارد و به موی او نگاه کند و یا به بدن او نگاه کند و یا هر حرکتی انجام دهد که بر مرد نامحرم جایز نیست، با همین حرکت، طلاق باطل می‌شود و همسری آنها برمی‌گردد.

و صَلَّى اللهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الطَّاهِرِينَ

۱. همان؛ ح ۷.

۲. همان؛ ح ۸.